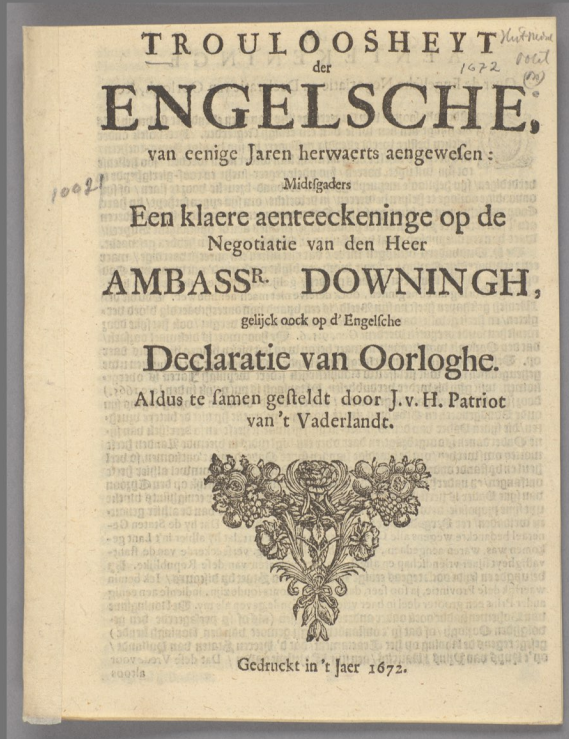

Trouloosheyt der Engelsche, van eenige jaren ...

Tryck // / I25 B I4 c Br. 1672 Trouweloosheid

Tillkomstår 1672

Digitaliserad år 2019

National Library
of Sweden

TROULOOSHEYT ^{Nutnime}
der ¹⁶⁷² ^{voet} ^(m)
ENGELSCHÉ

van eenige Jaren herwaerts aengewesen :

Midtsgaders

Een klaere aenteeckeninge op de
Negotiatie van den Heer

AMBASS^R. DOWNINGH,

gelijk oock op d' Engelsche

Declaratie van Oorloghe.

Aldus te samen gesteldt door J. v. H. Patriot
van 't Vaderlandt.

Gedrukt in 't Jaer 1672.

10021

aloo

(1)
A E N T E K E N I N G E

Over de Engelsche Negotiatie en Declaratie van Oorlogh, &c.

Onder alle soorten van Regeeringe isser van geen ellendiger slaverny / als die hangt aen den wilke van een eenigh Regeerder. Het volck onder sulcken bestier werdt ellendig gestingert na sijn buytige Hertg-tochten / en overmits deselve dooz niemant kan weder staen werden / soo hellense tot sijn wil upt te voeren / sijn pdele regeer-sucht en roof-gierighepdt te berdedigen / sijn heyllose meepndighepdt en verbond-bzeucke vooz te staen / of sijn onnooddige oorloge te helpen betoeren / in dewelcke / om sijn eppen sochept / by haer Coopmanschappen ten buyt geest / sijn Onderdanen aen d' armoede / hare kinderen aen 't sweert / hare Steden aen de plonderlage / en alles aen de bypandijcke Byppen / waer van een onepndigh getal van Staten en Grijcken de rampen hebben gesmaect.

De H. Oudbaders keruppen mede / dat niet alleen een onrechtbaerdige / maer een rechtbaerdige Oozlog verfoept wozd ; en blykt oock upt d' ant woort van God op de vrage vande kinderen Israels gedaen / gelijckerwijs men niet los een lichtveerdige Oorlog mach beginnen , oock deselve niet mach aenhouwen. God die den Mensch geschapen heeft na sijn Beeld / is een bypand van onrechtbaerdig bloed bergieten / en heeft getoilt / dat de gene / die 's menschen bloed vergiet / oock het sijne dooz menschen soude vergoren werden / Gen. 9:5.6. De hoogmoet is diekmael oozfaek / dat den Oozlogh wozt begonnen / maer berouw en leert wesen volgen veelt tijds daer op. Dese Oozlogh is de nederlaegh vooz bepde. O Engelant het is buypen uwe geheugenissen niet / wat scaffe uwo kroniekerijck sedert wepnigh Jaren is overgekomen / wilt ghy die weder berdubbelen. De Koningh is nu (gelijk in den Jare 1665.) dooz sijne Ministers gaende gemaect / om een bloed-binnigen Oozlog tegens sijn oude Bondgenoten en Gebuyren aen te bangen ; gedenckt hy niet de bittere vzeuchten / die sijnen Vader van den Zoeder-kriggh gesmaect heeft / en so deerlijck van sijne Onderdanen is omgezagt / en daer over een wijl tijds in bzeemde Landen heeft moeten omsterven / om de bloedige handen sijnor Onderdanen t'ontkomen / so veel heul en bystande onder de verbolginge van den Usurpateur Cromwel alhier heeft ontfangen / en naderhant dooz toedoen van dese Landen / geluckelijck op den Thoon van sijne Vader is herstelt / en bebesticht gewozden ; gelijk sulcx eenighsints blyckte upt sijne ppositie / dewelcke hy in den Jare 1660. ten opsigte van de alhier genote ne weldaden / ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. deedt / Dat hy de Staten Generael bedancke wegens alle Civiliteyten , die hem sedert dat by alhier in't Lant gekomen was , waren aengedaen , vorders haer Ho. Mog. verseeckerde van de stantvastigheyt sijnor vriendschap en affectie tot het welvaren van dese Republijke. Hy beruppte den sepde oock tegens eenige Ueden van den Staet by discours / Ick benin waerlijck dese Provintie , ja soo seer , dat ick selfs jalours soude zijn , indiese aen eenig ander Prins een grooter deel in haer vriendschap soude geven als my. De Koninginne van Bohennen hadde oock onder andere discourssen (als of sy presageerde den gevolgden Oozlogh / of dat sy 't onstandt vastigh gemoet van den Koningh kende) gesegt tegens de Koning op het Tractament / dat d' Heeren Staten van Hollandt / op 't huys van Wylus Maurits / aen sijn Majestejt gaben / Dat dese Vrede voor altoos

(3)

altoos behoorde bevestight te blijven, vergelijkende de welvaert van Engelandt en Hollandt by twee potten, op Zee drijvende, wanneer deselve malkander passeerde heel bleven, maer tegens d'ander stootende aen stukken braecken; gebende daer mede te kennen de se schadelijckheyt des Oorloghs en de rupneusheyt der Commercie booz beyde Partien. Haer Ed. Gz. Mo. hebben voorders sijn Majesteit nevens desselfs Voorders op haer verreck van hier na Engelaent/ met veele kostelijcke presenten geregaleert/ maer wat hebben dese extraordinaire complaisance en weldaden anders boozgebragt/ als vroebige en schadelijcke Oorlogen/ want alhoewel dat by het Tractaet van den Jare 1662. in het 15. Articul wierde geseght / Dat alle de pretensien van schade in den Jare 1654. en 1659. respectivelijk gevallen, soude geannulleert en gemortificeert blijven, vorders dat de geintereffeerden wegens de Scheep de Bonaventure en Bonneesperance, haer geentameerde Processen by den competenten Rechter konde vervolgen: soo hebben d' Engelsche sulter namaels gerepreeert/en tot een vande notabelste pointen van haer rupture in den Jare 1665 genomen; niet tegensaende dat haer Ho. Mo. Gedeputeerden daer ober in Conferentie geweest hebbende; niets ter werelde hadde konnen sien/ upt wat hoofde Engelandt sulter konde pretenderen/der halven wiert aen den Heer van Goch/alsdoen haer Ho. Mog. Ambassadeur in Engelandt / gelaft den Koningh volkomentlijk t'overtuygen, dat haer Ho. Mog. buyten alle reden en billickheyt over de voorfz. sake langer moeyelijck gevallen wiert, doch alles is te vergeefs geweest.

D' Engelsche Partie/ wanneer sy eenige despenen ander handen hebben/weten sy wonderlijcke dingen booz den dagh te bzingen / om haer actien (alfe aen den dagh komen) eenighsints te reshrbeerdigen/en bleek upt de vbandijcke/ en niet min trouwlose proceduren van den Capteyn Holmes/ in't beroberen van Cabo Verde/ en andere plaetsen op de Custen van Guinea; maer wanneer onsen Ambassadeur daer ober klachtigh viel/ heeft den Koning sich ignorant getoort / echter met bestofte van exemplaire straffe ober deselve/ doch daer op is niet gevolght. In dier voegen heeft men den Staet en de Compagnie deser Landen mislept / om de trouwlose despenen des te bequamer te kunnen uptboeren: Daer in tegendeel van onse zijde/seer ggoote discretie en vrientfchap is gepleegt. Den Admirael de Ruyter Cabo Verde/en andere Plaetsen recupererende/ heeft twee Engelsche schepen van Oorlog in sijn geweld gehad/ maer also deselve geen beledinge hadde gedaen / heeft hy haer vry laten varen.

Maer hoe veel schade en ongemacken de goede Ingesetenen deser Landen / dooz d' Onderdanen en den Koning/ sedert desselfs geluckige herstellinge/zijn toegebragt/ en wat een getal van schepen/ so van d'Oost als West-Indische Compagnien/ mit gaders aen d' Ingesetenen deser Landen/ op verschepde pzetensien van Commissien/ in de haren van sijn Majesteit sijn opgebragt/en aldaer gedistrahceert en gedistreeert sijn gewozden; waer van noyt eenigh redzes of reparatie getonsequeert heeft konnen werden/ veel min dat de Eijgenaers de minste satisfactie hebben konnen erlangen/ sal ick alhier niet ophalen/ maer alleen seggen/ dat haer Ho. Mo. so menigmaal den Koning hebben booz oogen gestelt gehad d'onrechtmatige proceduren/ alles op hope/ dat hy van sijn trouwloosheyt soude afwijken/ ten epnde om daer dooz de Wyde in het Christenryck te behouden / doch dit heeft al niet konnen helpen/ maer epndelijck is den bitteren en niet min vroebigen Oorlogh daer op gevolgt / die so veel Menschen bloet heeft gekost/ veel schade beyde de Partien heeft aengebragt/en so veel Weduwen en Weesen heeft gemaect/ dat God de suchten en tranen van dien tot sijnner tijt sal gedencken.

(4)

Die daer de weltdaden berandert in vbandtschap / en de beloften en Koninklijke woorden van soo een Monarch / in enkele verraderij en troueloosheit. Het is onnoodig u we proceduren verder t'extenderen / obermits de Werelt kondigen genoeg bekend zijn / de actien van u en uo Vader / hoe veel ruste sy de Christenheit hebben toegebracht. De Ceutoen / gelijck seker Politijck seght / sijn getransformeert / en so ook de menschen / want de Koningen verraden en vzeagen selfs op de vlesch-banck hare Onderdanen om gelt / en verwoerloosen de welbaert alsoo van haer Rijcken. De Verbonden en Tractaten zijn niet als bubbels bedriegerpen / en de ontrouw en liefsde is upt de Werelt gewoeten.

Haer wtlijcks is desen wyreden Oorlogh geepndicht / en een Dzebe tot Dzeda met solemnele eeden gesloten / en in't begin van't Jaer 1668. en 1669. dooz de Tractaten / soo van de Triple Allantie als van Commerce / met desen Staet bevesticht ; (gelijck sulx upt het Credentiael van sijn Ambassadeur Tempel nader kan gesien werden / conincerende onder anderen in dese termen. Hebbende dus verre so voorspoedig geweest in de forge van't welvaren van't gemeen, dat wy geraekt zijn tot establisement vande Vrede tusschen onse Nabuyren, (designerende daer mede de Kroonen Spanjen en Dzanckrijck) so hebben wy nu reden van te hoopen, dat de vriendschap engoede intelligentie tusschen ons daer door in't toekomstende voortaan sal zijn bevesticht, dat noch de malitie van onse haters noch eenige andere voorvallen ; hoedaign die zijn (door Gods genade) geene de minste veranderinge meer sulden kunnen bybrengen. En alsoo door den Ridder Tempel d' eerste fundamenten van dese Negotiatie by U E. sijn gelegd. hebben wy geen beter keur kunnen doen, als van sijn persoon, om by U E. in qualiteyt van onsen Ambassadeur te residieren ; een Character, die in lange Jaren by dese Croon niet en is gecontinueert, en die wy hebben willen voortbrengen tot een bysonder merk-teken van d' estime, die wy hebben van uwe vriendschap, daer van wy by alle tyden sulden trachten preuve te geven.) Of men begint weder nieuwe pzetensien en ongefondeerde saken boozden dagh te halen / veel wepniger het boozverhaelde naer te komen ; want alsoo het Interest van Engelande in't generael geconsidereert wert / te bestaen inde conserhatie vande Commerce / daerom wert by haer geobserveert een maxime / om met desen Staet somtijds te trouilleren ; en 't is de reden dat alle gaewoe Politiquen oordeelen / dat tusschen den Koningh van Groot Britannien en desen Staet / noyreen ewigwduprende Dzebe kan zijn ; sulcks het niet te verre soude gelopen zijn / op te halen de secreetshandelinghe dewelcke boozt aangaen van den laersten Oorlogh met Engeland boozbielen tot Paris / tusschen den Engelsche Minister Fijshardyn en de Fransche ; waer op volgde / dat Dzanckrijck in plaets van wapenen ons seoureerde met woorden / en dat dese complaisance sich uptgestreckt heeft / om desen Staet te gelijck te bespyngen / is upt den troulosen handel van den Konink van Engeland genoegsaem af te nemen / want terwijl hy sijnen Ambassadeur Doyntonigh alhier sont / om satisfactie te hebben op eenige affronten / (gelijck den gemelten Ambassadeur tot verwonderinge van alle de Werelt in sijn eerste publike Audientie ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. upte.) die den Conink sijn Meester hadde ontfangen / hadde Engeland met Dzanckrijck haer oude Tractaet van Commerce vernieuwt / en het selve geestendeert met het reglement der conjunctie van beyde de Koninkel. Franse en Engelse Bloet / daer by onder andere wozt gestipuleert / dat om alle onlust en dispuyt t'ontgaen ontrent den rangh, dat den Grave d' Estrée by conjunctie 30. Auxiliaire schepen soude voeren,

(5)

ren, of het Corps de Bataille gebieden, dat d' Hertogh van Jorck soude de Avant-guarde hebben, den Vice-Admirael van Engeland d' Arriere-guarde, en dat Vrankrijk alle 4. Maenden tot onderhoudinge van dese Vloote in Zee soude fourneren een somme van 300000. Rijxdaelders, &c.

Om dan weder te komen tot den gedagten Ambassadeur Doutwining/en tot deszelfs eerste Propositie/ die hieltmen hier alleen niet vooz Hoortel/ maer vooz gesochte pzet rten om te byoufieren/ en 't bleek uyt sijn Negotiatie/ alsoo hy geduprende sijn verblijf niet anders geurgeert heeft als op het strycken bande Dlagge/ en de straffinge van d' Heer Admirael van Gent/ daer hy nochtans te booren hadden gesproocken van veele affconten/ waer op den Konink sijn Meester tot noch toe de minste satisfactie niet hadde omfangen; voozwaer een manier van doen/dat van een Ambassadeur in openbare rupture niet anders soude kunnen werden geprocedeert/ ick late staen in volle Wyde daer het sijn het aen sjen / om inder minne alles te kunnen af doen.

Want belangende de straffinge van d' Heer van Gent / die hadde niet misdaen/ obermits 's Landis Dloote leggende vooz onse Custen niet gehouden was boot een Jacht/ ick late staen een Schip van Oorloge te strycken/ want in het laetste Wydede Wydens Tractaet in het 19. Articul woijt gestipuleert/ Dat de Schepen en Vaertuygen der Vereenigde Provintien, soo wel van Oorloge, en om de maght vanden vyandt af te weerēn uytgeruht, als andere, dewelcke een Schip van Oorloge vanden gedachten Konink van Groot Brittangien inde Britannische Zee sullen komen te ontmoeten, de Vlagge vanden top vande mast sullen strycken, en het mars-zeyl laten vallen, in voegen gelijk als oyt in voorige tijden gebruyckelijck is geweest.

In alle gebal woijt gesproocken van een Oorlogh-schip en geen Jacht/ en waer apparente soude het selve kunnen hebben / dat een geheele Dloot vooz een Jacht soude strycken/ en dat op onse eyge Custen / daer alleen in 't voorsz Articul geseght werdt van de Byzittannische Zee / die men niet verder moet considereren als de Cust van Byzittannien sijn uytstreckte, dewijl volgens 't geboelen van alle Rechtsgeleerden/ de Zee als de Lust een vry Element is/ en aen allen gemeen/ waer uyt af te nemen is/ hoe ongefondeert dese pretentie is / derhalven vergelijck ick het selve by het werck inden Jare 1652, voorgevallen met den Admirael Tromp/ d' Engelse wilden d' exemplaire straffe over dien Heer/ alleen/ om dat hy de Custen of Hoofden van Engelandt te seer hadde genadert, en dat sijn niet gehouden hadde op de zyde van Ooitende, daer door hy sijne Commissie te buyten hadde gegaen, maer 't was in effect/ om des te beter/ (alsoo hy een broom Helt/ en hoben dien by sijn volck seer bemint was/) deses Staets Dloote te kunnen attaqueren en vermeereren/ en alsoo heeftmen van tijdt tot tijdt gesien de Goddeloese proceduren der Engelse.

De Staten Generael hebbende gesonden haer schriftelijck ambwoozdt aen den Ambassadeur Doutwining op het voorsz subject van het strycken der Dlagge/ respiceerde/ dat sijn Character was geseffert/ dat geen Ambassadeur/ maer Monsieur Doutwining was / uyt welken hoofde hy de bovengemelte antwoozdt refuseerde/ ontfangen/ dog wierdt by expresse aen d' Heer Ambassadeur Bozeel overgeschickt/ beslaende onder anderen hier in/ Dat haer Ho. Mog. overbodigh en genegen waren/ en inhouden van het Bredaetse Vredens- Tractaet puntwelijck te doen observeren, sonder de minste infractie, *eo plane modo, quod ulli retro tempore unquam observatum fuit*, en ingeval het sijn Majesteit aengenaem mochte zijn met den meer-gemelten

(6)

melten Heer Douwning daer over in Conferentie en onderfoeck te treden, en de Vloote van desen Staet punctuelijck te reguleren, sonder daer ontrent eenige nieuwheden te willen invoeren ofte gedogen, dat sulcx by hare Officieren op eenigerley-wijse soude mogen werden ingevoert; vorders, dat haer Ho. Mo. in cas sijn Majesteit nevens haer tot meerder verseeckeringe van alle sinistre inconuenienten soude oordeelen te behooren, dat een goet reglement wierdt gearresteert, daer ontrent alle respect en eer aen sijn Majesteit soude toebrengen, soo veel, als van haer in redelijckheyt konde werden geveerght.

Waer upt af te nemen is de teechmatige proceduren van haer Ho. Mo. dat sy alle satisfactie hebben willen geben/ maer in tegendeel blijkt daer upt de trouwloosheyt der Engelse / en sulcx is noch meer af te nemen upt de Commissie van d' Heer Douwning/ sijn eerste Instructie suppen/ Dat hy na seeckender gestelden tijdt, (dat was ontrent 24. upren/ soo men aen t Hof van Engelandt booz gaf/) op sijn Memoriael geen satisfactie konde krygen, soude hebben te vertrecken; maer in sijn tweede instructie en antwoozdt/ bewelcke hem vanden Koninck met sijn eppen hant geschreuen/ was toegelonden/ wierdt hem gelast alle papieren van desen Staet aen te nemen, de selve overfenden, daer op rescriptie en ordres afwachten, dogh sich in geen Negotiatie met haer Ho. Mo. in wickelen.

Upt het bobenstaende blijcke klaer het bedrog van den Koning/ soo ten opsichte vande bepalinge vanden korten tijdt/ die hy sijn Ambassadeur geeft/ als ten reguarde van dat hy sig in geen Negotiatie soude inlaten/ want belangende het eerste / een peder is genoegh bekend/ dat de saecke in een Republikeque langamer booztgaen als in een Monarchale Regeringe/ obermits pder Aids van dien notsfactie moet hebben / en dat boben dien tot een geralsonneert antwoozdt veel meer tijdt van nooden is; wat het tweede aengaet/ soo is t notoir/ dat den Koninck beducht is geweest/ dat men in onderhandelinghe getreden zijnde / mogelijck de differentieuse saeck met sijn Ambassadeur soude gesurmontereert en afgedaen hebben / upt welcken hoofde hy niet soude hebben konnen byken / want dit schijnt het princippaelse point te zyn van sijn rupture.

Verhalven sal ick seggen/ datter exempelē souden konnen werden aengewezen / dat nocht niet maliteuser in een openbare rupture soude konnen werden geprocedeert/ ick late staen in een volle Brode/ maer ter contrarie dat d' Ambassadeurs haer Negotiatie wesende geestert / gelijck den meergemelten Douwning septe /) noch tans de opkomende Negotiatie hebben voltrocken/ tot een edwont teecken / dat alles bedroegh is geweest; dog het is hier mede gelegen / gelijcker wijs men inde Heplige Bladen leest van den Siertersejen Koning Benhadad/ die willende den Koninck van Israel den Oorlog aendoen / en geen reden werende / sendt upt een warebel gemoede Boden tot Ahab / Soo seyt Benhadad, u silver en goudt, u wijf en kinderen sijn mijne; Ahab meenende / dat hy alleen pretendeerde de Souberainitept / staet hem sulcx toe/ Benhadad dooz dese slaessche antwoozdt moediger werdende / doet hem andermael weren/ morgen sal ick mijne knechten senden tot uwen huylē, en sullen niet alleen het gegevene goudt, maer t geene behaeglijck is in uw ooge weg nemen; Ahab beraet saecht hem hier ober / en ontseptd Benhadad sijn epsh / en oberwint hem epndelijck inden strjt. Reg. 20.

Eben soo is het met Engelandt oock gelegen / schoon dat haer Ho. Mo. alles hadden toegestaan/ wat den Koning hadde willen bestieren/ soo soude sulcx ebenbeel geweest

(7)

gewees zijn/ overmits sijn resolutie/ albootens hy sijn Ambassadeur alhier sonde/ was/ om ons den Oorlog aen te doen/ en dat hy hem oversonde/ was alleen om de Werelt eenige schijn van voldoeninge van sijn bederfde ontcouw te geben/ of te ten minsten pretext te soecken van den Oorlog te kennen beklaren daer ter contracte in het voorgemelte antwoozdt van haer Ho. Mo. hem alle voldoeninge was geresereert gewoorden. Hem konde niet onbekent zijn/ dat alle de Prinsen en Koningen/ de vreedupren van sijn Ambassadeur souden mispypsen/ maer dat hy het selbe toegestaen en gespprobeert heeft/ blijkt uyt de detentie en relaxatie van d' Heer Botani- ning/ daer andersints soodanigen Ambassadeur aenden Ipbe soude worden gestraft/ derhalven moeten wy op de rechtvaerdighejdt van onse saecken/ het middel/ dat God en de Natuyr ons verleent heeft inde handt nemen/ om alle die gene tegen te gaen/ dewelcke met dieghelijcke protesten onse vyzhejdt soecken te benemen.

Wat het antwoozdt vanden Koning belange op het voozgemelte van haer Ho. Mo. dat was niet min vol obscure termen/ onder andere meest hier in bestaende/ Dat hy tot noch toe geen satisfactie hadde op een affront in Augusti laetleden aen sijn vlagge gedaen, datmen hem geen meer satisfactie wilde geven, als men aen Cromwel inden Jaer 1654. hadde gedaen, daer in sijn Maj. geen recht toegebracht wierdt, dat d'Oorlog-Schepen selfs in haer Haven voor sijn Majesteys Schepen hadden gestreecken, dat sijn Majestejt konde justificeren ten allen tijde de Souverainiteyt over de Zee, dat in het Jaer 1635. en inde volgende Jaren wy licentie kregen van sijn Vader Koninck Karel d'Eerste Sal: gedachtenis, om in Zee te mogen vissch, waer over een Impositie wierdt gestelt op yder haring Buys.

Belangende het affront van het strycken van de Vlagge/ 't welck den Koning soude ontfangen hebben/ soo sal ick vooz eerst/ gelijck hier te vooren is aengewesen/ seggen/ dat in het 19. Articul van het vooz dese gementioneerde Dredasche Dredens-TRACTAET uytduckelijck is geyzekeert/ dat dese Staets Schepen alleen gehouden zijn inde Wytannische Zee/ vooz een Koninckr Oorlog-Schip te strycken/ en niet vooz een Jaecht/ daer en boven dat dit geschiet is vooz onse Cust/ en niet op die van Engelandt/ want belangende de Wytannische Zee/ die loopt vooz by Noordwegen/ en bozder heen/ en is in effect de Noordzee/ aengesien de Wytannische Zee niet verder moet geconsidereert werden/ als de Cust sig uytstrekt. De Israeltiten hebben noyt inde scheppinge van haer Landt of Erf-deel/ onder malckanderen de Zee gedeelt/ maer wel deselbe tot schept-palen genoemt. Justinianus in sijn onderwysinge vande Gheshten/ tit. derer. div. 55. 2. Sept wel uytduckelijck/ naer de Wet der Natuyre zijn alle dingen gemeen, de Lught, vloeyent Water, de Zee, en om dien de Oevren vande Zee, hy na in den selven sin spreekt den Aechts-geleerden Martianus/ L. 2. 55. 1. ff. de div. rer. Sulcx is oock met d'eygenschap der Zee over een komende/ want overmits den selven den geheelen Werdt bodem doozloopt/ en in sig geen bepaling onderwoozen is/ soo kan sy noch occupatie noch possessie sub-ject zijn; en dat over sulcx het strycken vande voozsz Vlagge/ en het laten loopen van het top-zepl vande Schepen van desen Staet niet kan werden geberghet in eenige Plaetsen buyten de Wytannische Zee/ uyt kracchte van 't voozsz 19. Articul/ alsoo desen Staet in het aengeden van het meergemelte TRACTAET niet anders heeft willen toestaen/ als dat in voozge tyden was geschiet.

Want het is kennelijck/ gelijck hier boven is gesegt/ dat de Wytannische Zee de Noord-zee niet is/ gelijck d'Engelsche in haer Gaerte die selfs vanden anderen schep- den/

(8)

Den / en blijkt uyt het 7. Article van het boozsz Wedasche Tractaet / continerende / dat de Schepen en Coopmanschappen die binnen den tijt van 12. dagen na de Vrede inde Brittannise Zee, of de Noordzee genomen werden, aen den verwinnaer in eygendom sullen verblyven; Waer uyt blijkt / dat Engelandt selfs bekent / dat de Brittannische Zee de Boozde-zee niet is.

Ten tweede / wat aengaet / dat desen Staet hem geen meer satisfactie heeft willen geben / als sy aen Cromwel hebben gedaen / dunckt my noch ongefondeerder / aengesien dat van inmemorable tyden soude konnen toerden opperreekent / dat d'onse gelijcke protestacien hebben gedaen van niet geprejudiceert te zyn inde vyve Privilegie ter Zee / alsoo sy aen niemant eenig privatief reght ober de Zee konden toestaen. D'Engelse Regeringe moest alle Jaren veranderen / om de moedtwil en trouwoose proceduren van hare Koningen / soude daerom desen Staet gehouden zyn andere Contracten aen te gaen in prejudicte van haer verkregeue reght;

Ten derde / wat aengaet de Souverainteit ober de Zee / dat sulcx anders blyke uyt het Tractaet in den Jare 1495. met Koninck Hendrick de VII. geslooten; En hoewel d'Engelse seggen / dat in een sekerre acte van Koninck Richard de XI. daer heboorens met ons gemack / top sulcx hadden toegesien / en den gemelten Koninck Hendrick het boozsz Tractaet inde Troublen hadde aengegaen / soo is ebenwel evident / dat hy d'Engelse daer van is gerenuncieert ge worden. Den Ambassadeur Roudel / gaende wegens Engelandt na den Keiser inden Jare 1635. ober de restitutie vanden Palis / seyde hy discours / dat het equiperen van des Konincks van Engelandts vloote geen ander insicht hadde / als sijn reght op de vier Zee te maintainen / dog sulcx wesen aen d'Heeren van Hollandt gerapporteert / vonden goet / alsoo het selve namaels booz notificatie mocht werden gehouden / den gedachten Ambassadeur te gemoet te voeren / Dat de Coninginne Elizabeth en den Koninck Jacob yets desgelijcks hadde gemoveert, maer altydt hadde laten varen, verfoeberen, de vorders, dat hy Heer Ambassadeur daer over aen den Coningh wilde rescriberen, of sulcks namaels remonstreren, ten eynde, dat hy niet moeste meenen, datmen daer inne soude confenteren.

Hier uyt blijkt / dat d'Engelse de Souverainteit ober de Zee vanden jare 1495. af niet hebben gehad / maer wel is waer / dat Koninck Hendrick de VIII. Koninck Jacobus / Coninginne Elizabeth / en Koninck Karel de eerste met veelre pretexten de selve hebben gesoght te verkruppen; Koninck Karel d'eerste booznoemt / hadde inden Jare 1635. een groot Schip doen timmeren / wel ter waerde van twee Millioenen / om sijn Souverainteit ober de Zee meer uyt te heelden / stellende daer booz op een vergulde Koning Etnar, tredende op 7. Coningen / gelijck hy oock op sijn Medailles deede slaen / aen d'eeue zyde sijn Beeltenis / en aen d'andere zyde het boozdt punctus quo que serviet illi. De Coninginne Elizabeth heeft nochtans in den Jare 1580. uytzuckelijck geseght aen den Ambassadeur Mendoza / vanden Koninck van Spangien in Engelandt gesonden ober de restitutie / van t'geen Francops Draeck in West-Indien op sijn Onderdanen hadden gerooft / dat rescriptie sonder possessie, was van geener waerde, en dat van een yder de Zee vryelijck gemeen was, kennende daer en boven noch eenigh volck noch particulier over de selve eenigh reght verkrygen, overmits noch de reden noch de natuyr eenige occupatie toe liet; En was te wenschen / dat sulcks hedensdaegs by d'Engelse plaets hadde / soo soude ontrent dit

(9)

point soo veel difficulteijt niet vallen; het is een vaste regul / dat een yeder sijn moet regulieren naer het recht, 't welck hy een ander voorschrijft. En daer upt is vozders af te nemen / hoe ongesondeert d'Engelse de Souveraintheijt ober de Zee pretenderen.

Ten vierde en laetste/belangende de Licentie, die den Koninck seght, dat d'onse hebben verkregen wegen het vissen en d'Impositie over yder Haring-buys, Sal ick seggen / ingeval sulchs mocht geschiet zyn / het selve is geusurpeert geweest / overmits daer van geen licentie of recht konde werden gegeven / aengesien dat in het Contracte banden Jaere 1495. tussehen Engelandt en Hollandt het contracte blyckt / altoer in het 14. Artikel toegeslaen wert / dat weder zijts Ingesetenen, sonder distinctie, vryelijck ende onverbindert soude mogen vissen, 't welck oock door het gestadig gebruyck, als door prescriptie over de 140. Jaren geconfirmeert en gestabilieert is geworden; dog Koninck Karel d' eerste herft / contracte den voorsz Inhoud / onse Privilegien vande Disserte vallen benemen / en onse bypheydt vande Zee usurperen / gelyck in syn Proclamatie vanden Jaere 1635. kan gesien werden / en om die meer schyn van gereschigheydt te geven / seide hy in een andere Proclamatie / dat d'eere en verseeckeringe van sijn Coninckrijk aldoen meer aengeraeckt was als in voorige tijden, om hem de Heerschappye vande Zee te benemen, onder welck pterert hy 12. Oozlogh-schepen onder de Nederlandse Haringbuisen sondt / die haeren Admirael daer van lichten / vozders de selve aspersende twee Engelse Schellingen / of een Hollandse guiden van elcke 12. Harting / en vervolgens sig alsoo per force in possessie stellende / alborens den Admirael Doyz (die op dit gerucht met een goede Oozloggs-Bloote was in Zee gesonden /) hy haer quam / dog wanneer den Admirael d'Engelse vzagde / wat sy daer deden / antwoorde alleen tot bescheminge der Dissers; dit was noch niet genog / gemelte Koninck hadde in Dupus / Doubzes en elders hupskens geset / om het gepretendeerde Baecten geldt van de Hollanders in te vorderen / dog daer op is niet meer gevolght; Siet daer de gegebene licentie vande Disserte en impositie / soo malicieuselijck geusurpeert.

Dog het moet ons niet vzeemt doort koomen / dat wy nu eenige jaren her waerts met Engelandt in sulcke vzeevige Oozlogen zyn verballen / de ware oorzack is alleen de jalouste der Engelse op de welbaert van dese Republique. Alzema op het Jaer 1636. in 't 16. Boeck sijnre Historie / spreecthter aldus van / Engelandt heefde de Nederlanden wel veel bystandt gedaen, maer wanneer de selve waren bevestigt, doen wierden d'Engelse jalouers, men begoft niet alleen te spreecken op de Vissery, dat het geschiede in haer Zee, maer dat sy in 't Oost en in 't Westen haer het broodt uyt de mont namen.

Want dat d'Engelse in 't s'ght gaben in den Jaere 1635. dooz Seldenus / 't Boeck van Mare Clausum, was alleen tot inbindinge van het Mare librum grotty, inmetz soo veel aenging de Zee ontrant Engelandt en Schotlandt / en specielijck de Haring-bisserij, die sy meenden dat haer toegquam / volgens de Wetten van Oleron: waer upt af te nemen is / wat recht sy in die tijdt hebben gehadt op de Souveraintheijt of Disserte vande Zee; En het is secket / dat d'Engelse van die tijdt af gepretendeert hebben / om desen Staet de voer d'waers te setten / niet met rechtmatige / maer sinistre en verfoepelijcke Prozeduren / sulchs blyckt noch klaerder upt de Declaratie van Oozlogh / overmits de selve met veele ontwaerheden is verbault / en nochtans niet geen reden sehynt bebesigt; Wy sullen van overgaen tot de overige punten / en de selve vervolgens af handelen.

(10)

Den Koningh segt in sijn Declaratie / datmen Commissariffen moeste gevonden hebben tot Londen , tot het reglement vanden handel in Oost-Indien. Ten 2. De quade proceduyren, die wy ten reguarde vande Colonie van Suriname, en vervolgens van Pouleron hebben gehouden. Ten 3. Het oprechten van schimpige Schilderyen, en selfs t'affronteren in sijn eygen Havenen. Ten 4. Datmen getracht soude hebben den Alder-Christelijcksten Koning tegens hem op te htsen. Ten 5. Datmen in dese conjuncture wilde toelaten de Vlagge te strijcken, met conditie, wanneer ons wilde afstiteren tegens Vranckrijk. Ten 6. Despererende van eenigh goet effect tot een voordeelig Tractaet, was gedwongen de Wapenen aen te nemen, &c.

Ten eersten / wat aengaet het reglement ontrent den handel van Oost-Indien / dat het selve tot Breda inde Wyde- handelinge wel op het Capijt is gebracht / doch in het Tractaet niet is gestipuleert / aengesien d' Engelse niet anders als de combinatie van den handel in onse prejudicie sochten / edoch dat daer nevens wel is gestipuleert geweest / dat dooz wederzys Commissariffen soude werden gesontspieert een generael reglement vande Navigatie en Commercie / 't welck oock naderhandt in den Jare 1669, dooz den Ambassadeur Temple is voltrocken / waer upt blijktt / dat de prote- statie van den Koning niet anders is als klaer bedroggh / te meer / also het ontwaerheyt is / dat den voorsz. Ambassadeur / geduyrende sijn aentwesen alhier / het boven- gemelte concernerende / daer van het minste niet heeft voorsz. gebragt / brel wepniger datmen geobligiert soude zyn geweest onse Commissariffen na Londen te senden.

Ten tweeden / belangende de Proteduyren / die d' onse ontrent Suriname souden hebben gehouden / is bekend / dat Abraham Krijnsz. in den naem van desen Staet / de Colonie van Suriname in den Jare 1669. heeft verobert / en op den 6. Maert / M. Sijl / met den Gouverneur Willoughby een Capitulatie heeft aengegeen / waer in onder andere gestipuleert wierdt / dat d' Inwoonders vry stonde aldaer te blijven wonen, of met haer transportable goederen te vertrecken, dat in middels deselve Con- takte inde Maent May daer aen / dooz d' Engelse weder is hernomen / dat ingevol- ge en upt krachtce van 't seste Articul vande Bredase Wyde het voorsz. Eplandt ons moest werden overgelevert / in conformite van des Conclacks bevel en opene patent / maer dat het berre daer van daen is geweest / also den gemelten Gouverneur niet alken sonder oydze ende communicatie van den Nederlantien Gouverneur / sijn goe- deren / (die volgens het Tractaet waren getontspieert) van daer heeft gebort / waer selfs d' Inwoonders niet alleen met bezpementen afgehaert / maer eenige die genegen waren aldaer te blijven / haer goederen verbzandt of geruineert heeft / con- trarie den inhoud van 't voorsz. Tractaet / en de Souberainteyt van desen Staet.

Want haec Ho. Ma. berstonden / terwilt de Colonie haer toebehoort / *cum ple- nario Jusse Summis Imperii proprietatis & possessionis*, conform d' eygzele woorden van 't derde Articul van 't voorsz. Tractaet / dat daerom d' Inwoonders waren son- der onderschept van Partie / haer Subjerten / en in absolute onderdanigheyt overge- gaen / upt een groote gortheyt haer goederen aen haer gelaten zijnde / niet en ver- mochten na de bekende costume van die Landen te vertrecken / alboorens deselve hadden de totale coestemminge van den Soubereyn / en wat se sijn van rede dit had- de is upt den inhoud van de nabolgende Missive van den Koning van Engelande te- sten / die hp op den 18. Julij des Jaers 1668. aen den Gouverneur Willoughby schreef / dat in de sake van Suriname, ghy en u Soon, Luytenant Willoughby, veele sa- ken hebt verricht, niet alleen srydig tegens het laetste Tractaet tot Breda gesloten ,

maes

(11)

maer ook in gehoorfaemhey van onse opene Brieven, tot nytvoeringe van 't selve, diefwegen verklaren wy, dat ghy niet ter werelt met de Colonie van Suriname meer sult te doen hebben, en eyndelijck oordelen wy, dat ghy en u voorn. Soon alle goederen, die ghy inde Colonie beseten hebt, volgens de gemaeckte Articulen, zijn geconfisqueert; vorders belasten wy u strictelijck, dat de voorz. goederen, welke u voorz. Soon daer van heeft vervoert, aldaer weder sullen werden herstelt, nametlijck, 168 Slaven, 8 Suyckermolens, 126 stucx Vee, en 21000 pont Suycker, &c. of yets, dat door sijn ordre geruineert of verbrant mochte zijn, volkomen satisfactie te geven, en eyndelijck dat het ons welbehagen is, dat ghy in onse Plantagie sult doen Publiceren, dat het een yegelijk vry sal staen, insonderhey aen die gene, die in Suriname hebben gewoont, en door vreesse of dreygementen van u Soon, ofte andere Officieren zijn vertrocken, derwaerts vryelijck sonder eenige molestie sullen mogen gaen, en wort u gelast, de kosten van haer derwaerts reyse te dragen.

En in 't tegenstaende 't bovenstaende en neder ovdzes/ als ook 't geronbenieerde alhier met den Ambassadeur Temple/ so hebben d' Engelsehe sich aldaer als Rebelen aengestek/ en sich 't elckmael tegens den Gouverneur Nichtenbergh geoppoest/ g'rijck uyt het rapport/ dat met Banister oer gesonden wiert/ b'ijckt/ daer uyt den Koning (indien hy 't selve wyl nasten) genoegsaem kan afmeten/ met wat proceduren en bevelen de s'jne het transpoort van de gedaechte ing setenen van tijd tot tijd hebben gemobereert/ en soo los is de sake van Pouleron oock g' sondeert.

Want wessende in 't 30. Articikel van 't Tractaet van 1654. geronbenieert geweest/ dat dooz wederzijds Commissarissen soude werden geramineert en g'besigneert/ alle sodane injurien en schaden sedert den Jare 1611. tot 1652. tussen Engellant en desen Staat boozgeballen in Oost-Indien/ Moscovien/ B'rasyl. en dat daer op ver volgens by de gemelte Commissarissen tot Londen op den 30. Augustij 1654. uytspjaeck zijnde gedaen/ waer by d' Oost-Indische Compagnie gerondemneert wiert/ aen d' Engelse te betalen een somme van acht hondert en vijftig duysent guldens/ en te restituereen 't Epland Pouleron soo als het doemaels was/ sonder restitutie/ of relasie open boozge Conventie van den Jare 1622. en dat daer op alle questien souden bijnen g'eslingueert/ so hebben de Engelsehe de gemelte somme ontfangen/ en oock beveschet tot d' extraditie/ en daer van gepasseert quitantie in de beste sojme; dat d' oomacht van d' Engelsehe/ om eenige equipagte te doen/ het selve heeft doen dilageren/ om 't boozz. Epland t' ontfangen/ volgens haer eygen bekenntnisse/ en hebbende daer mede getarveert tot de geluckige herstellinge van de Koning in s'jn Rijk/ sp die extraditie hadden gepretendeert op haer simple Acte/ sonder eenige de minste authorisatie van den Koning van 't gene in den Jare 1654. was bevolagen/ en die sake so eenigen tijd hebbende gehangen in 't Tractaet van 1662. in 't 15. Articul was g'accommodeert/ dat daer op de versochte Bevesches aen den Koning waren gesonden/ die haer Ho. Ho. over de prompitude bedachte/ dat daer op van d' Engelsehe Compagnie was g'epresenteert een vyfle Acte/ aen den Gouverneur en Raden van Indien/ die niet leesbaer was/ en die met reden gesuspeteert wiert niet te zyn/ die tot overleveringh van 't boozz. Epland gerequireert wiert/ dat den Gouverneur daer op swarigheyt makende tot de boozz. overgifte te treden/ en hier hadde boozgeflaggen/ om d' Engelsehe de mate vol te meten/ en alle pzetente van klagen weg te nemen/ dat sp souden verklaren by Acte van Handtekeninge/ dat 't ge-exhibeerde instrument het gene was/ dat tot d' extraditie behoozde/ en dat sp 't

(12)

onder bevestigien van dien 't soude doen / dan dat expedient by d' Engelse Gecommiteerden was aengenomen / maer niet achter vo'ggt / dat ter contrarie waren ver trocken / sonder verder instantie te doen / tot dat se epudelijck d' overleveringh in den Jare 1665. hadde versogt / sijnde also weptig gemuntert als vooren / maer dat epudelijck dooz den Gouverneur van Banda / om van dese moegelijckheyt ontslagen te zijn / 't selve was afgedaen en Pouleron epudelijck aen d' Engelse overgegeven.

Sie daer de geheele sake van Pouleron na waerheyt verhaelt / wat angelijck den Koning hier dooz heeft ontfangen / laet ick den Heer oorbeien; doch seker Minister van Staet septe doen ter tijt / d' Engelsche hebben staerten, en ick ben verseeckert, niet tegenstaende de suyvere uytleveringe van't voorz. Eylant en hare quitantie, dat sy noch eenige subtiliteyt of cavallacatie sullen weten uyt te vinden, om te sustineren, dat het niet ter goeder trouwe, ofte niet completelijck, of niet tijdelijck was overgegeven. En in waerheyt dit konter nu op uyt.

Ten derden / wat tengeret de schampere Schilderpen en Medaillen / die den Koningh seggt / al hier oppgericht te zijn / in eppen tijd / als top met hem waren berecht in de Triple Alliantie / en van het affronteren in sijn eppen habenen. Alle de Werelt is beken / wat van veele Eeuwen by alle Volkeren in gebruik is geweest / het opprechten van Pilaren / Schilderpen / en andere gedenck-tekenen / wegens hare Zegen-pszalme en overwinninge / en na de getuygenisse van Cir. Tibus en andere / schilderde men te Romem (wanneer de Bozgemeesters zegen-pszalmen) de vermeersterde Landen en Steden uyt / en men d'oezghse ten roon / en marchender af Triomph-beelden van Mar moren steen. Mevius vertelde de gestoekte op 't Hof van Hoffilia / met de asgenomen boozbecken van de Schepen / die hy uyt d' Antike vloot ver kregen hadde / gelijck Florigs lib. 1. vermelt / en daerom de gestoekten de Namen van Trostra-becken om datse met dien roof boben op-pponekten. Flaminus en andere Romeanen deden goude pennlingen slaen haerder overwinninge. *Stec Pigius in Animalibus ad A. V. D. XXX.*

Wat segg ick / de H. Schriften weten van oppgerichte gedenck-tekenen der overwinninge te spreken / Moses richt een Altaer op als Amelick was geslagen / en noemde sijne naem / de Heer is mijn Wantere / Exod. c. 17: 15. insgelijck bindt mer noch in / dat d' oorloggs instrumenten zijn oppgeslooten tot gedachtenisse in de kercke / en als Triompheren sijn oppgericht. De Phylippinen byngen niet alleen de genomen Arche / in't Hups van haren Afgodt Dagon / Samuel. cap. 5: 2. en nader hant de wapenen Sauls in't Hups van Astaroth / 1 Sam. 31. Maer Pavid heeft oock het genomen Goliats sweert / en sijn wapenen ter Bewaringh in de Tabernakel gebracht / 1 Sam. 17: 5. en cap. 21: 9. So oock Israel 't geroofde gout en silber der Medianten / Num. 31: 54. En wie soude onsen Staet 't recht der Triompheren / en gedenck-tekenen van so heerlijcke overwinninge willen betwisten.

In den Jare 1651. wanneer de groote Saet van haer Ed. Gz. Mo. was oppgericht booz de Sesse bande gesamenlijcke Probinnten / tot bozderinge en welbaren van den Lande / waerden de Wampels en Wendels afgeveegt / en nebens andere weder op nieuw oppgehangen en gerangeert / in't gesigt van den Spaenschen Ambassadeur / maer heeft die Croon opt pers dienaengaende (gelijck Engeland nu doet) booztgebzacht; selfs wierdt ter deser tijdt den gemelte Ambassadeur te gemoot geboert / sie daer de tekenen onser overwinninge / waer op hy antwoozde / men soude u oock een menigte van d' onse konnen vertonen / wel geantwoozt / want inder daer

(13)

in den Oorlogh is de blycke oorzaak van de nederlaegh van d'ander voogd handen dienvolgens besloot ik, dat voer koning / Pius / of Republyck byp staet / in hare Landen gedensh- tekenen op te teyften / en dat niemant / wie hy oock zy daer op pers kan seggen / nademaal deselve niet uyt schimp / maer na de ware beschapent- heyt bande saken / op de Ghebr van Vonden omment Chartain voogzballen / afge- beelt is. Doch is het geschiet in het vereenigen en 't oprechten bande Triple Allian- tie / waerom heeft hy door sijn Ambassadeur daer over niet doen klagen.

Wat aengaet het affconteren van den Koningh in sijn eggen handenen / wanneer is het geschiet? ik denk niet inde Wyde / want het salutate oogmerk van haer Ho. Mog. werd by der selver onderdanen wel geobserveert / en ik meene / dat gene exem- pelen ter contrarie soude kunnen worden aengewisen; is het geschiet in den Oorlog / so is het so veel te belachelijcker / overmits het selve door een solemneel Tractaet is gemogtificeert.

Ten 4. dat men den Koning van Franckrijk soude getraght hebben tegens hem op te hieten / is een voorgeben scrijool / gelyck alle andere saken: want wat schijn van waerheyt kon dit hebben / daer top met elkander in een volle Wyde seten / en so naeuw in d' Triple Alliantie waren verbonden / maer in tegendeel is waerachtig / dat haer Ho. Mog. alle afftackeluse middelen hebben aengewent / tot behoudinge van d' algemeene Wyde in het Christenryck.

Ten 5. dat men in dese conjuncture wilde toelaten de vlagge te strijcken / met con- ditie / wanneer men ons wilde assisteren tegens den Wilder-Christelijcksten Coningh / is so wegnig gefondeert als andere saken / overmits haer Ho. Mog. aen den Kro- ning van Engelandt alleen hebben verklaert. Dat desen Staet op 't fundament van vrientdichap / en de prestatie van 't tweede Article van de Triple Alliantie, ingeval d' excessive armature van Franckrijk op desen Staet quamen uyt te borsten, geerne haer Vloot, als die komt te ontmoeten eenigh Schip van Oorloge, voerende den Standaert of Pavillioen van sijn Majesteit, de vlagge wilden doen strijcken, en 't top- feyl laten vallen, doch dat d' Ingeletenen van dese Landen in haer vry gebruyck van de Zee, of Commerce niet geincommodeert soude werden. Waer uyt af te nemen is de quade opbarringhe van Engelandt / en hoedanigh de presentatie dienaengaende geweest is in het ras subject.

Ten sesten / en laeste den Koning seght / desepeterende van enig goet effect tot een voordeelig Tractaet / was hy gedwongen de wapenen aen te nemen / maer dog waer over; hebben haer Ho. Mog. hem niet in alle billigheyt / en soo veel / als van haer in redelijckheyt konde werden gebergh / facts factie willen geben / gelyck hier voozens soo klaar als den dag is aengewesen / dog dat alls bruyg en trouloos is geweest / kan niet van hynden maer van veele jaeren aengewesen werden.

Wanneer de groote somme gelts in Engelandt overquamen uyt Franckrijk / uyt onderhoudinge van d' Engelsche Bloote / gaf men vooz dat den Koning die op in- crest lichten / dat het selve soude versmalten en op nieu te gemunt werden. Wanneer d'attaque van de Smirnesche Bloot was geschiet sepde men / dat d'onse niet hadde gestreeken / dog wanneer den Koning over dese violente wiert overreed / sepde hy / daer toe oydze gegeven te hebben wegens sijn pzetentie / en dat sy in 't opzengen van sehpen soo lange soude continueren / tot ter tijt hy satisfactie hadde van haer Ho. Mog. maer 't geene 't alderverwonderens waerdig is / verklaert den Koning ter selver tijt op de klachten van d' Ambassadeurs / dat hy van geen vrede konde han- delen, dat het te laet was, alsoo hy foodanig met Franckrijk was geengageert, dat

by sonder de selve Kroon met desen Staet niet vermoght in Alliantie te treden, ten ware dat Vranckrijk selve alvorens consenteerden.

Siē daer de ontrou en practique der Engelsche/ dog niemant behoefte sig over dese proceduren te verwonderen/ aengesien dat in den Jaere 1635. Koning Karel d'eerste/ om sijn pretensie uyt te vinden/ soe op d' Oost-Indische Compagnie als op de Haring-bisscherpe/ volgens de getuygenisse van den historischepber Auzema/ heeft 27. Schepen gereet gemaect/ en de selve achter om gesonden/ om 8. Oostindische Schepen weg te nemen en op te brengen; jae men was do. uiter tyt alhier van opinie/ dat men d' Engelsche beslepen moest tegen gaen/ overmits soodane saecke niet anders konde strecken als tot de totale ruyne van de Hogotte. In den Jaere 1657. gelijk den voornoemden Auteurs verhaelt/ handelde Engelandt met Engelandt attaquereert de Smirnaesche vloot/ neemt Schepen/ smpt de Passagiers en Bodtsbolck in een gebanckenisse/ tracteert de selve qualijck daer in tegen deel men den Oorlog 6. maanden te vooz moeste aen seggen/ gelijk het 32. Articul van 't Brebaesche Tractaet enigints wil seggen/ dat ingeval t' eeniger tyt gebeurde ('t gene Godt Almachtig verhoede) dat de alreets vereffende geschillen weder quamen tot een openbare Oorlog uyt te bersten, dat in sulcken geval de Scheepen en Coopmanschappen, mitsgaders allerhande roerende goederen van d' een en d' ander syde niet geconfisqueert ofte eeniger maten geincommodeert sulen werden, maer alle Onderdanen den tyt van 6. maanden werden vergunt hare effecten, werwaerts sy willen, sullen mogen transporteren.

Engelandt heeft niet alleen alle Schepen in sijn habenen beslagen en t' bolck gebangen/ maer oock in Zee alles weg genomen / sonder al voozens den Oorlog aen desen Staet te hebben geclareert / ofte de minste oitfaeck van offensie; En spijngt daer en boben op d' onwettelijckste maniere by den algemeenen Wyandt van Europa/ ick noem Wyanckrijck is/ om dat hy eenige Jaren herwaerts Europa genoeg heeft ontcust / de Hebellie in Hongarpen herweckt/ den Oorlogh van de Turcken tegens den Keyser gestopt / de Wapenen teghens sijn eeghen Suster opgenomen/ en eenige van der selver Landen overballeen / daer hy nochtans by het Tractaet van de Pirineen was verbonden den Oorlogh 6. maanden vooz heen aen te seggen/ en vervolgens op de schickelijckste maniere van de werelt den Hertog van Lotharingen uyt sijn Landen verjaeght.

Hollant maect te rechte seggen tegens Engelandt en andere Princen / Haboziten van Wyanckrijck / Hodie mihi, cras tibi, quod tibi ne vis fieri, alteri ne feceris, van daeg mijn beurt / moggen d' u woe / en dat ghy niet wilt dat u overkomt / doet dat aen andere niet; en behoorden in achtinge te nemen de politieque Lisse / die de Francken in den Jaere 1650. ten reguarde van Spanjen aen oesen Ambassadeur tot antwooz op haer propositie gaven/ waer in inslueerde dese Clausul / daer is geen Princ of Republijc, die niet verbonden zy door eygen intress te betrachten het pericul dat haer dreygt, en by tydts haer te verseeckeren tegens de woeste desseyns van een Huys, dat opentlijck den wegh ingaet van de Universeele Monarchie.

Engelandt scherpt jegen woozdig het ners/ waer mede sy hier na de lael afgeslooken sal werden/ ick wil seggen / dat sy de negotie en commercie van hare Onderdanen soodanig ruineert / dat de selve namaels onmagtigh sullen sijn / om iets tot hare defensie te kunnen contribueren.

Al de werelt is genoegh bekeert / dat dit d' artificien sijn van de gebluchte Engelse

(15)

sehe Cancellier / die sig in Wantkerijck ophoudt / en wat hy daer mede boozheest / vrees ick / dat het eynde het schickelijckste vooz den kining sal wesen / die nu tot waeremael toe verzoocken heeft het adbps van de kininginne Elisabeth / dat sy toe de welhaert van de twee Partien op penningen dede slaen / daer in twee glase flessen hy een dzeben / si collidimus si agimur ; Want het is secker / dat hy dese spne pcedupren vooz de postrekept / ick laet slaen vooz de jegenwoozdige Onderdancn niet sal konnen verant woozden / om soo een onnodige Oozlog aen te vangen.

De Grieken seggen *κακὴς ἀρχὴς κακὸν τέλος*; een quaed begin maect een quaed eynde. Pinbarus segt in syu versten / laet sich en oozlog na sonder Godt / want niet wegnig heeft Godt anderen tyden getoont / dat hy / die upt eer sutch / glerighepd / bedrog / en andere ontweilige oozsaecten sijn upt getrocken / heeft doen verstopen en te schande maecten. Gods woozdt is niet ontbloot van sulcke boozbeelden kining Josua heeft die waerhepd onderzonden / wanneer hy tegens den Egyptische kining hem de Hede offererende / onnoodig den oozlogh besondt te voeren / in de welke hy gewont / en alsoo van 't leven berooft wierdt / Exon. 35. v. 21. 24.

Het selve werd oock bewarhepd in Amazia / die na dat hy sijn geluck beproeft hadt tegens de Edomiten / met den Israeiliten kining begerde ta ren onnodige Oozlogh te komen / gelijck geschieden / doch met een geheele andere upkomst / als hy sich ingebreec hadde / want het Leger raekt op de blucht / Jerusalem overwonnen / en den kining gevangen genomen / siet 2 K. 14. Siet oock den uptslagh bande toerustinghe van Samarichs 2 K. 19. 35. als oock bande Ephyamiten tegens hanc Broeders optreckende / behalven dese en andere in Gods woozd.

De kininginne Semiramis / om een reuwtige naem en de palen van haer Rijk upt te hzypden / doet den Oozlog Saurobates / kining der Indianen / aen / maer de kans van haer boozige overwinninghe keert / sy wert gewont en haer gant sch Leget op de blucht gedzeven / hoe wel het bestont upt beuich hondert duysent Doetkuechten en 50000. Cupters / na de getuppenisse van Curt. lib. 7. Gelijck Croesus kining der Lydiens sulc oock is te beurt gevallen / want hem rust verbeelende / st. unende op sijn Rijkdom en macht / intsgaders de jalortshypt ober d'aenwassen de Heersshappte van Cyrus (gelijck Herodorus verhaelt) en negen den Aspietes te hulpe te koomen tegen Cirum als Xenophon getupghet / soekt den Oozlog sonder reden; maer hoe ellendigh hy sig bezogen vanc ooz 't Olympische Orakel / wanneer het septe: Croesus habim penetrans magnam pervertet opum vim / heeft de ongeluckige nederlaegh geleert / die hem tot aende houtboffe bzaght / om verbrant te werden / indien hy niet wonderlijck van Cyrus verlost was / dewelcke in desen Oozlogh 't geluck aen sijn zyde gehad hebbende / en sich vertrouwende op 't geluck sijner Wapenen / tot noch toe met gzoote luster gheboert / wert ellendigh in den Oozlogh tegens de kininginne Tomircus omghebzaght / verliesende te ghelpe sijn Hoofst met den slaggh. Xerxes wissende met getwete Griekenlande den Oozlogh aendoen / stelt dize redenen in sijn Raet door / eerlijck het booznemen van sijn oberlede Dader tegens haer; ten 2. de waerck van eenige verongelijckinge en smaet / en ten 3. de lofen de vermeerderinge des Rijcs / die men upt den Oozlog te verwarthen hadde / ghelijck Herodotus die alsoo optelt; doch daer van Plutarchus de ware oozlaeck van seghe te sijn / de smaect die hy eens over Tafel had in 't eeten van Atteensche byggen / waerende hy de Goben / en assehe van sijn oberlede Daders / geen gekoefte te sullen eeten / vooz dat hy dat Land in hadde; maer hy maechte verkeerde reekeninge / want alhoewel hy met

(16)

soodanig getal van Dolsck af quam/ die men seyde/ dat sy Griekenland niet souden kunnen batten dat de voort van 't Heyr de stroomen souden verdroogen/ de Lucht van haer Sepien / en de Zee van haer Scheppn soude verhallen / soo is by het te naeu wer nood na de Salamansche Slag/ met een kleyn Bootje ontkomen.

Den machtigen Monarch Darius/ komt wel met een Leger van acht hondertduysent man tegens Lamhinus / om dat dien Koning sijn wot niet inwilligde/ van te geben aen hem sijn Dochter / doch verliest den strijde met negentig duysent man. De Galli eerpbis/ nu de Franschen/ getuyghe den Historp- se hzyber Cic. Livius/ datse om den Italiaensche Wjn/ Itallen wilden onderbrengen/ en hebbende in 't nemen van hare wapenen/ geen andere oogsaect/ soo wisselden sy haer bloed voort den wijn / sonder den wijn te smaecten.

Koninklycke woorden en beloften behoorden goude en silbere platen te sijn / die niet begeben : en geen sijn waterige Wolcken / die voo by vliegen en bergaen. Gedenkwaerdig is het Woord van Moyses Cavel de V. soo wysselyk als kloekmoedig woort gebruyt / wanneer men hem aenlykste om sijn gegeven woort aen Netherus te byken / seggende schoon de trouwe van 't woort der beloften balling was over de geheele werelt/ datse eben wel plaets moest hebben by een regerend Hoof.

Want indien yemant met een gesont oordeel insiet de pceduren der Engelsche by sal bebliden / dat de selve niet alleen sonder eenig fundament sijn/ maer de trouwlose byede-breyke / die opt konte bedagt werden. Godt is rechtveerdig in sijn Hoofdeelen/ en hoe by de Verbont-breycke strafe / hebben wy 't Exempel van Senaacherib/ die na dat sy belooft hadde byede en gerustheyt aen Hiskias/ op 't ontfangen van 300. Talenten gout/ als een megenesolg en trouwloos Verbont-breyker tegens Jerusaleem optreckt/ daer by met schande afskomt. Koning Zedekia het Verbont-breykende met den Heydensche Koning van Babel ontloot / dat sijn oogen uptgestercken/ sijn Soonen vooz sijn oogen geboot / en by selfs na Babel gewanckeligh was gestrept wiert/ siet 2. Reg. 25.

En niet min gedenkwaerdig is het Exempel van Madiffaus/ Koning van Hongarien / in 't verbyrecken van sijn thien-jarig Verbont / dat by met den Heyser Admiratus de tweede / gemaect hadde / dooz 't aenlyken van den Paus Eugenius de IV. en dooz 't instrument van den Cardinael Julianus / betwelcke in dese byede in sijn anti-Christliche macht Madiffaus outslorg van sijn Eedt/ maer soo haest de Legers te Welde verseyppen / en Admirates de Banieren van den gekruppen Christus aenshouwde / creekt by het be-reedigde Verbontschijft upt sijn boesem / uptrorpemde / O ghy gekruyfte Christus, siet aen uw trouwloos Volck, dat regens haer eedt sonder mijne beleedinge de trouwe breeckt, en my sonder reden beoorloght, do ghy Godt zijt, maeckt dat sy aen hare meyneedigheyt gekraft werden. Hier op gaet het stryden aen/ Madiffaus woort getwont en geboot / het hoofft afgehackt / en op een Spies ten toon gebrogen / den Cardinael Juliaen smooxt op sijn vlucht in een moeras/ en het gantsche Leger wiert ver slagen.

Wie verwaagt dan geen beklagelijcke upteynde van sod onverpelyck oogsaect/ als die niet en weet dat een goede saeck altyt veruympeert en dat Godt verstroyt die gene / de welcke lust hebben tot oozlogen/ na't dreygement dat Davidt upstuyckt Ps. 68. dog dit geest ons moet en couragie in't midden van alle onse menigvuldige byanden/ en tegens die gene / de welcke gedachten hebben om ons opte slocken / en hare Soldaten ten pyope en wellust te geben.

E I N D E.